

Adroddiad Arolwg Gwella (o dan Adran 50 o Ddeddf Addysg 2005)
Ysgol Llangaffo

Ysgol Gynradd dan Reolaeth Wirfoddol yr Eglwys yng Nghymru
Llangaffo, Gaerwen, Ynys Môn, LL60 6LT

Esgobaeth : Bangor
Awdurdod Lleol: Gwynedd
Pennaeth : Mrs. Manon Morris Williams

Dyddiad yr Arolygiad: Mehefin 16, 2014
Rhif unigryw'r ysgol: 661-3035
Arolygydd Gwella: Canon Robert Townsend

1 Cyd-destun yr Ysgol

Mae ysgol Llangaffo wedi'i lleoli ym mhentref Llangaffo sydd oddeutu chwe milltir o dref Llangefni yn Ynys Môn.

Mae 52 o ddisgyblion rhwng 3 ac 11 oed ar gofrestr yr ysgol gan gynnwys 7 o blant meithrin rhan-amser. Maent wedi'u trefnu yn ddau ddosbarth, un yn ar gyfer y Cyfnod Sylfaen a'r llall ar gyfer cyfnod allweddol 2. Mae'r ysgol yn derbyn disgyblion i'r ysgol yn amser llawn yn y Medi yn dilyn eu penblwydd yn 4 oed.

Mae dau draean o'r disgyblion yn ddisgyblion all-ddalgylch.

Mae oddeutu 46.15% o'r disgyblion o gartrefi lle y siaredir y Gymraeg fel iaith gyntaf.

Nid oes yr un o'r disgyblion sydd o gefndir lleiafrifol ethnig. Mae gan 15.56% (cam gweithredu ysgol i ddarpariaeth – canran seiliedig ar blant llawn amser) o ddisgyblion anghenion dysgu ychwanegol, sy'n llawer uwch na'r ganran genedlaethol. Mae ychydig (4.44%) o ddisgyblion â datganiad statudol o anghenion addysgol arbennig. Mae 2.22% o'r disgyblion â'r hawl i dderbyn prydiau ysgol am ddim, sydd yn llawer is na'r ffigwr cenedlaethol.

Penodwyd y pennaeth i'w swydd ym Medi 2006.

2.1 Mae cymeriad Cristnogol nodedig ac effeithiolrwydd yr ysgol fel ysgol yr Eglwys yng Nghymru yn rhagorol.

2.2 Mae rhagolygon yr ysgol ar gyfer gwella fel Ysgol eglwysig yn rhagorol.

Y mae Ysgol Llangaffo yn llywyddo i wasanaethu ei chymuned trwy ddarparu addysg o'r ansawdd uchaf o fewn cyd-destun cred ac ymarfer Cristnogol. Mae'r ysgol yn sefydliad hapus, gofalgar a diogel lle caiff dysgwyr cyfle i fynnu diolch i gwricwlwm sydd wedi'i wreddio mewn gwerthoedd Cristnogol. Mae dysgwyr yn ymwybodol bod y gwerthoedd hyn yn deillio o Efengyl ac esiampl yr Iesu.

3 Cryfderau sefydledig

1. Gweledigaeth Pennaeth yr ysgol fel ysgol yr Eglwys yng Nghymru
2. Partneriaethau sy'n hybu cyfraniadau helaeth ac amrywiol gan bobl y cymuned ffydd er budd y dysgwyr
3. Cyfraniadau'r clerigion lleol i arweinyddiaeth yr ysgol yn ogystal ag addoli a datblygiad y dysgwyr
4. Cynllunio ar gyfer addoli
5. Cyfraniad addysg grefyddol at cymeriad Cristnogol yr ysgol
6. Cwricwlwm ysgol sydd wedi'i ganoli ar werthoedd Cristnogol

Aed i'r afael â phob mater o'r arolygiad Adran 50 blaenorol .

4 Ffocws ar gyfer datblygu

- 1 Gweithredu'r pwyntiau datblygu sydd eisioes wedi ei adnabod yn ddogfen hunan-arfarnu'r ysgol
- 2 Darganfod ymarfer da mewn ysgolion eglwys eraill yng Nghymru a chanfod sut fedrith eu hymarfer da cyfrannu at ddatblygiad Ysgol Llangaffo fel ysgol eglwys.

5 Mae'r ysgol, drwy ei chymeriad Cristnogol nodedig, yn rhagorol am gyfarfod ag anghenion pob dysgwr

Gweledigaeth yr Ysgol yw i ddarparu awyrgylch ac amodau lle y gall pob plentyn ffynnu, ac mae datganiad ethos yr ysgol yn adlewyrchu hyn - *Ffynnwn yng Ngholeuni Crist*. Ategir hyn gan y faner lliwgar ar un wal yn y neuadd. Wrth siarad am y datganiad ethos, mae dysgwyr yn adrodd yn hawdd am y gwerthoedd mae'r ysgol yn canolbwyntio arnynt, sef gobaith, heddwch, dycnwch, doethineb, cyfeillgarwch, diolchgarwch a pharch, ac yn yn mynd ymhellach i wreiddio eu hymateb mewn enghraifftiau Beiblaidd o'r gwerthoedd. Wrth sôn am ddycnwch wnaeth un disgybl siarad am daith anodd yr Iesu at y Groes, ac wrth siarad am obaith wnaeth disgybl arall sôn am gyfnod yn yr Hen Destament, pam oedd yr Iddewon yn ffoaduriaid ac yn ysu am fynd yn ôl i'w wlad eu hunain.

Mae awyrgylch ac ymdeimlad cartrefol iawn yn Ysgol Llangaffo ac mae ymwelwyr yn gyson yn cyfeirio at yr ymdeimlad hyn. Mae agwedd ofalgar drwy'r ysgol gyda'r plant hynaf yn aml yn cynorthwyo'r plant ieuengaf.

Mae'r ymdeimlad o gyd-weithio i lwyddo'n amlwg yn yr ysgol. Nododd 100% o'r disgyblion yn holiadur Haf 2013 fod pawb yn parchu ei gilydd a fod athrawon a staff yr Ysgol yn gwrandao arnynt ac yn eu helpu. Roedd presenoldeb y flwyddyn ysgol ddiwethaf yn 96.3% ar gyfer disgyblion o oed mynychu gorfodol. Mae'r ysgol hefo perthynas agos â rhieni, a phe cyfyd unrhyw broblemau nododd y rhan fwyaf o rieni (holiadur Haf 2013) y byddai rhywun o fewn yr ysgol ar gael i wrando arnynt nhw. Yn ystod y cyfarfod hefo'r rhieni, roedd eu barn yn gryf iawn dros effaith cadarnhaol cymeriad Cristnogol yr ysgol ar eu plant, er nad oeddent yn mynychwyr rheolaidd mewn addoldai.

Mae canlyniadau system dracio (asesiadau athro, profion Cenedlaethol a mewnlol) yn dangos fod pob plentyn yn gwneud cynnydd yn erbyn ei gyrhaeddiad blaenorol ac yn erbyn ei dargedau personol. Llwyddir i wneud hyn drwy adnabyddiaeth drylwyr a pherthynas ragorol gyda'r disgyblion. Y mae arsylwadau gwersi yn dangos fod gan y disgyblion agweddau positif at ddysgu.

Caiff cymeriad Cristnogol nodedig yr ysgol ei ategu gan wirfoddolwyr y cymuned ffydd lleol sydd yn cynorthwyo yn yr Ysgol. Mae unigolyn yn cynorthwyo i ddatblygu gardd yr Ysgol a gwirfoddolwyr eraill yn darllen gyda grwpiau o ddisgyblion ac unigolion yn yr Ysgol. Mae'r gwirfoddolwyr yn gweithio gyda grwp o ddisgyblion MAT, grwp o ddisgyblion sydd yn cael eu targedau ac unigolion sy'n derbyn ymyrraeth gynnar. Enillodd yr ysgol gymorth nifer o wirfoddolwyr o'r Eglwys leol wrth fynd ar bererindod i Eglwys Llanddwyn - cymorth a oedd yn handfol er mwyn sicrhau diogelwch disgyblion ond bu hefyd yn fodd o gryfhau y bartneriaeth.

Mae'r un partneriaeth da'n bodoli hefo'r clerigion lleol, sydd rhan annatod o fywyd yr ysgol. Maent wedi arwain sesiynau 'Cwestiynau Mawr' lle mae'r disgyblion yn teimlo'n gwbl rydd i ofyn cwestiynau dwys fel "a oes rhaid marw?" Cynnigir dosbarthiadau confyrmasiwn yn yr ysgol i'r rhai sydd yn dymuno. Mae ciwrad yr Ardal Gweinidogaeth yn cynnal sesiynnau *Godly Play* gyda disgyblion y CS sydd wedi ennyn chwilfrydedd y disgyblion ac yn annog iddynt feddwl.

Mae addysg grefyddol yn cyfrannu'n fawr tuag at gymeriad Cristnogol nodedig yr ysgol. Heriodd dysgwyr mewn un wers i ystyried 'a all gasineb bod yn beth da?'. Bu rhaid i ddysgwyr feddwl yn ddwys, ac wedyn gyfeirio eu feddyliau yn ôl at sylfaen gwerthoedd yr ysgol, sef yr Iesu.

Mae gwerthoedd Cristnogol yn cael effaith cadarnhaol iawn ar ddatblygiad dysgwyr ac mae'r werthoedd hyn wedi eu plannu'n ddwfn ym mywyd dyddiol yr ysgol. Mae holl aelodau cymuned yr ysgol yn mynegi nodweddion Cristnogol arbennig gwerthoedd yr ysgol a'r effaith sylweddol y maent yn ei gael ar fywydau dyddiol a chyflawniadau dysgwyr. Mae cymeriad Cristnogol nodedig Ysgol Llangaffo'n rhagorol wrth gyfarfod anghenion dysgwyr.

6 Mae effaith cydaddoli ar y gymuned ysgol yn rhagorol

Sicrheir fod y cyfnod o gyd-addoliad yn cwmpasu amrediad eang o themâu Cristnogol gyda phwyslais cryf ar werthoedd Cristnogol yr Ysgol a dathliadau Cristnogol. Y mae hyn yn sicrhau fod gan y disgyblion ddealltwriaeth dda o natur addoli, y ffydd, y traddodiadau ac arferion Cristnogol, ac maent yn profi gwirionedd hyn wrth holi iddynt. Mae cynllun cydaddoli, cylch dwy flynedd, wedi ei lunio i sicrhau parhad, amrywiaeth a ffocws clir ar gredoau a gwyliau Cristnogol. Mae gan gydaddoli ffocws cadarn ar berson Iesu Grist ac mae dysgwyr yn deall y sefyllfa ganolog sydd ganddo Ef yn y ffydd Gristnogol. Cenir amrywiaeth o emynau, ac gweir defnydd llawn o adnoddau newydd.

Yn wythnosol bydd grwpiau amrywiol o ddisgyblion CA2 yn paratoi gwasanaeth. Ceir amrywiaeth o eitemau yn y gwasanaethau yma o ddrama i gwis. Gwelwyd disgyblion CA2 yn arwain addoli ac yn cyflwyno drama yn seiliedig ar hanes Elias. Y mae hyn yn dyfnhau dealltwriaeth disgyblion CA2 o themau a straeon, yn eu hannog i feddwl am ddulliau effeithiol o gyflwyno'r stori neu thema ac yn cynnig profiadau cyd-addoliad amrywiol i ddisgyblion y CS. Mae cydaddoli'n rheolaidd yn cynnwys defnydd Beiblaidd ac mae dysgwyr yn gallu perthnasu hyn i werthoedd allweddol yr ysgol a'u bywydau eu hunain.

Nod arall addoli yw i sicrhau fod disgyblion yn deall natur a phwrpas gweddi. Yn ystod y gwasanaethau caiff y disgyblion gyfle i fyfyrio a chyfle i ddweud gweddi bersonol. Hybir y disgyblion i ysgrifennu gweddiâu ar gyfer achlysuron penodol e.e. diolchgarwch, neu i ymateb i sefyafoedd argyfyngus, fel rhyfel yn Syria. Drwy gyfrwng hyn oll sicrheir fod y cyfnod y gyd-addoliad yn gyfnod ysbrydol nodedig.

Elfen arall o'r gydweithio agos ac effeithiol rhwng yr ysgol a pobl lleyg ei Hardal Weinidogaeth sydd yn gyfranu at addoli'n yr ysgol yw *Agor y Llyfr*. Mae grwp o oedolion o bob rhan o'r Ardal Gweinidogaeth wedi'i sefydlu i baratoi'r stori a'r celfi pwrpasol. Gwneir hyn yn fanwl ac yn greadigol iawn unwaith bob pythefnos. Mae disgyblion yn cymryd rhan ym mhob stori, boed fel rhan o'r adrodd neu ar yr ochr 'technegol' hefo'r celfi. Mae'r effaith ar y disgyblion yn sylweddol, gan yr oeddent yn ail-adrodd straeon, ac yn disgrifio'r celfi - hefo pawb yn dweud wrthyf am waliau Jericho. Roedd gweld pysgodyn mawr yn 'nofio' ar draws y neuadd ac yn 'llyncu' Jona'n amhrisadwy! Er fod iaith y grŵp yn Saesneg ategwyd at werth y cyflwyniad a'i campwaith pan aeth arweinydd yr addoliad dros y werthoedd yn y stori yn y Gymraeg, ac yn ymestyn geirfa dwyieithog y disgyblion a hybu eu sgiliau trawsieithu'r.

Mae cydaddoli'n ysbrydoledig ac yn gynhwysol. Mae'n ymrwymo pob dysgwr a gellir canfod ei effaith yn glir ym mhob rhan o fywyd cymunedol yr ysgol. Mewn holiadar nododd 100% o rieni fod gwerthoedd ac agwedd yr Ysgol yn cael effaith gadarnhaol ar eu plentyn, sydd yn adlewyrchu'r ffaith bod effaith cydaddoli ar y gymuned ysgol yn rhagorol.

7 Mae effeithiolrwydd yr addysg grefyddol yn dda

Dim yn berthnsaol i ysgol reoledig

8 Mae effeithiolrwydd arweinyddiaeth a rheolaeth yr ysgol fel ysgol eglwysig yn rhagorol.

Y mae gweledigaeth Gristnogol glir gan y Pennaeth, sydd wedi'i drosglwyddo'n effeithiol ac ac wedi'i ymgorffori gan weddill y staff a chymuned ehangach yr Ysgol. Lluniwyd a thrafodwyd y weledigaeth ar y cyd gyda'r holl randdeiliaid. Mae'r ysgol yn sicrhau bod y cwricwlwm cyfan yn cael ei lywio gan weledigaeth Gristnogol arbennig sy'n cyfrannu'n dda at ymddygiad ac agweddau disgyblion yn ogystal â'u datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol.

Wrth hunan-arfarnu cymeriad Cristnogol yr Ysgol, ychwanegwyd blaenoriaeth i CDY sydd yn cynnwys cynllun penodol i ddatblygu cymeriad Cristnogol yr Ysgol. Y mae'r cynllun yn cynnwys camau gweithredu pendant ac yn gosod amserlen bendant i'w ddilyn. Y mae'r llywodraethwyr yn monitro'r cynnydd trwy ymweliadau ac yn yn eu cyfarfodydd.

Mae Arweinydd Tîm yr Ardal Gweinidogaeth yn gyfaill beirniadol effeithiol i'r ysgol fel ysgol eglwys, ac yn barod iawn i gyfrannu er budd datblygiad y disgyblion mewn unrhyw ffordd. Gwerthfarogir ei fewnbwm yn helaeth.

Mae'r Pennaeth a'r staff yn modelu ac yn hyrwyddo ymddygiad a gwerthoedd sy'n cyfrannu'n gadarnhaol at greu ethos ysgol lle mae disgyblion a staff yn teimlo'u bod yn cael eu parchu a'u gwerthfawrogi.

Mae'r ysgol yn fanteisio o hyfforddiant a chynigir gan yr esgobaeth, yn ogystal â diwrnodau yn y Gadeirlan ar gyfer Blwyddyn 6, a ystyrir fel diwrnodau hyfforddiant i'r staff, oherwydd y syniadau a phrofiadau newydd sydd i'w weld mewn diwrnodau o'r fath.

Yn haf 2011 enillodd disgyblion blwyddyn 5 cystadleuaeth cynllunio faner ar gyfer dathlu ddau gant mlwyddiant y National Society. Yn Hydref 2011 cafodd tair o ddisgyblion yr Ysgol gynrychioli'r Esgobaeth mewn gwasanaeth arbennig yn Abaty Westminster yn Llundain. Bu'r profiad yn un bythgofiadwy nid yn unig i'r disgyblion ond i'w rhieni hefyd. Mae adborth am y diwrnod yn tystio i'r cyfeillgarwch a'r agosatrydd oedd rhwng y disgyblion, y Cyfarwyddwr Esgobaethol a'r Esgob ar y diwrnod.

A ydyw'r ysgol yn cyflawni'r gofynion statudol ar gyfer cyd-addoli?	YDY
A ydyw'r ysgol yn cyflawni'r gofynion statudol ar gyfer addysg grefyddol?	YDY
A ydyw'r ysgol wedi gweithredu argymhellion yr arolwg blaenorol	YDY
A ydyw'r ysgol yn cyflawni'r gofynion statudol ar gyfer mynediad?	(dim angen sylw)

*Dylid ystyried cynnwys yr adroddiad hwn wrth ochr Adroddiad Adran 28 Tîm Arolygu Estyn.
Dymunaf ddiolch i Bennaeth, Staff, Llywodraethwyr a disgyblion Ysgol Llangaffo
am eu croeso a'u cydweithrediad. Bendith Duw arnoch yn y dyfodol.*

Canon Robert Townsend Mehefin 2014

